

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Vaarala, Heidi; Riuttanen, Sanna

Title: Arviointi muutoksessa?

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Vaarala, H., & Riuttanen, S. (2023). Arviointi muutoksessa?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(3).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2023/arviointi-muutoksessa>

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Arviointi muutoksessa?

Julkaistu: 10. toukokuuta 2023 | Kirjoittaneet: Heidi Vaarala ja Sanna Riuttanen

Kieliverkoston vuoden 2023 teema on **Kielen ja vuorovaikutuksen arviointi muutoksessa**.

Huhtikuussa järjestetyssä Kieliparlamentissa opettajat, opekouluttajat, tutkijat ja koulutuspoliittiset päättäjät törmäyttivät arviointia kielenoppimiseen ja -opetukseen monelta eri suunnalta. Teemaa tarkasteltiin puheenvuoroissa uusimman tutkimuksen ja ajankohtaisten aiheiden näkökulmista. Pääpuheenvuoron piti kasvatustieteen dosentti Najat Ouakrim-Soivio (Helsingin yliopisto, Turun yliopisto) otsikolla "Arviointi muutoksessa?". Tämän jälkeen kuultiin kaksi lyhyempää puheenvuoroa, joissa pureuduttiin ajankohtaisiin ja mediassakin paljon puhuttaneisiin teemoihin. Yliopistonlehtori Maria Ahlholm Helsingin yliopistosta tarkasteli kriittisesti kysellen suomen kielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien päättöarvioinnin kriteerejä. Yliopistonlehtori Päivi Kousa Jyväskylän yliopistosta pohti puolestaan tekoälyn haasteita ja mahdollisuuksia arvioinnin työkaluna. Parlamenttimateriaaleihin pääsee tutustumaan osoitteessa <https://r.jyu.fi/kieliparlamentti2023> (<https://r.jyu.fi/kieliparlamentti2023>).

Puheenvuorojen jälkeen teemaa käsiteltiin pienryhmissä, joissa osallistujat pääsivät keskustelemaan ja oppimaan arvioinnin eri puolista. Kielikoulutuspolitiikka on monipaikkaista, ja niinpä ryhmissä käsiteltiinkin melkein kaikkea maan ja taivaan tai ainakin varhaiskasvatuksen ja vanhuuden väliltä. Keskusteltiin varhaiskasvatuksen monikielistymisestä ja siitä, että kaikki lapsen kielet olisi nähtävä resurssina. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus nähtiin tärkeänä tukena monikieliseksi kasvamisessa. Perusopetusryhmä pohdiskeli puolestaan muun muassa sitä, voitaisiinko arvioinnissa keskittyä taitotasoihin arvosanojen antamisen sijaan. Voiko arvioinnilla vaikuttaa kielten opiskelun monipuolistamiseen ja opiskelumotivaation vahvistamiseen?

Lukioryhmässä katse kääntyi ylioppilaskokeen lisäksi myös lukiolaisiin itseensä: voisiko opiskelija laatia itse tavoitteensa, suunnitella ja valita näytteitä kielenosaamisprofiiliinsa? Voisiko hän tunnistaa itse oman taitotasonsa realistisesti? Kaikkia koulutusasteita läpäiseviksi teemoiksi näyttivät muodostuvan kaikkien, ei ainoastaan kieltenopettajien kielitietoisuus sekä tekoälykoulutuksen pikainen ja jatkuva tarve. Kaikkien oppilaitosten opettajat kaipaavat edelleen täydennyskoulutusta arviointinsa tueksi! Työelämäryhmä keskusteli muun muassa

rekrytointiprosessista, jossa kieli- ja viestintätaitojen arviointiin törmätään ensimmäiseksi. Työyhteisössä toimimisen vahvistamiseksi kielitaitoa/kielitaitoja täytyy voida kehittää, ja parhaassa tapauksessa kielitaitoa arvioidaan ja seurataan ihan konkreettisilla toimenpiteillä.

Teemaryhmien oli määrä tiivistää ajatuksensa työskentelyn lopuksi. Kun koolla on runsaasti luovia ja kielestä innostuneita osallistujia, voi olla, että jopa runoratsu lähtee laukalle. Suullisen kielitaidon arvioinnin ryhmän puheenjohtaja Anna von Zansen tiivistä keskustelun tulokset lyyriseen muotoon:

*Suullisen kielitaidon arviointiin rakennamme yhteistyötä,
jotta voimme yhdessä määritellä, mikä on keskeistä,
mitä mikäkin osakriteeri oikeasti tarkoittaa?
Teknologian näemme lisäresurssina, vaikka
kentällä puhuttaa apuvälineiden käyttö.
Oikean elämän vuorovaikutusta ei saa unohtaa,
ymmärrettävyys on ykkönen.
Suullinen osakoe on saatava ylioppilastutkinnon kielikokeisiin,
opettajat ovat siihen jo valmiita. <3*

Omistamme arviointiteemalle verkkolehden käsillä olevan numeron. Saimme tammikuun kirjoituskutsuun runsaasti artikkeliehdotuksia, joiden toteutukset ovat nyt lukijoidemme nähtävillä. Artikkeleissa avataan monipuolisesti muun muassa kielitaidon arvioinnin ja digitaalisuuden suhdetta, näkökulmia ylioppilastutkintoon ja erityisesti sen (toivottavasti) tulossa olevaan suullisen kielitaidon arviointiin. Vähemmistökielten arviointi puolestaan nostaa esiin pohdintoja arvioinnin erilaisista tavoitteista, tehtävistä ja seurauksista. Seuraavaksi kerromme lyhyesti kustakin artikkelista.

Ylioppilaskokeen kehittämisen rahtilaiva kyntää arvioinnin merta hitaasti eteenpäin. Raili Hildén, Ari Huhta ja Katja Mäntylä kertovat numeron aloittavassa artikkelissaan vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen ylioppilaskokeiden uusimmista tuulista. Kokeen digitalisoiminen keväästä 2019 lähtien on tuonut tehtävänantoon lisää vaihtelevuutta erilaisten tehtävyyppien muodossa: tehtävänlaatijoiden on nyt helppo toteuttaa esimerkiksi videoihin pohjautuvia tehtäviä niin kuullun ymmärtämisen osakokeessa kuin kirjoitustehtävissäkin. Tehtävänantojen monipuolistuminen haastaa myös arviointia. Kirjoittajat pohtivat puhumisen osakokeen toteuttamisen mahdollisuuksia ja sen arvioinnin käytännön realiteetteja. Miten automaattista arviointia voitaisiin toteuttaa ylioppilaskokeen arvioinnissa?

Anna von Zansen suuntaa katseen vielä tarkemmin DigiTala-tutkimushankkeeseen, jossa on kehitetty puhumisen automaattista harjoittelua ja arviointia. Artikkelissa kerrotaan siitä, mitä mieltä opiskelijat ja opettajat ovat puheen automaattisesta arvioinnista. Voisiko se olla käytössä myös tulevaisuuden ylioppilaskokeen arvioinnissa? Oppisiko tekoäly arvioimaan suulliseen kielitaitoon keskeisesti liittyvää vuorovaikutusta? Tulevaisuus näyttää!

Anssi Roiha, Juuso Nieminen ja Katja Mäntylä tarkastelevat artikkelissaan lukion kieltenopettajien käsityksiä ja käytäntöjä eriyttävästä arvioinnista. Eriyttävä arviointi on kokonaisvaltainen lähestymistapa opetukseen, ja siinä ennakoidaan ja reagoidaan niin luokkaryhmien kuin yksittäisten oppilaidenkin erilaisuuteen. Tarkastellut opettajat käyttivät laajasti erilaisia arviointimenetelmiä, kuten kirjoitelmia ja esseitä, jatkuvaa arviointia, suljettuja kokeita sekä kuuntelu- ja sanakokeita. Opettaja, ehkä löydät tästä artikkelista lisää keinoja omaan eriyttävään arviointiisi, jonka opettajat yleensä kokevat varsin haasteelliseksi.

Mari Honko ja Tuija Hirvelä esittelevät artikkelissaan Yleisissä kielitutkinnoissa toteutetun digitaalisen kirjoittamisen pilottitestin tuloksia. YKI-testin kirjoittamisen osuus tehdään vielä kynällä ja paperilla, mutta digitalisaatio on todennäköistä tulevaisuudessa. Kirjoittajat nostavat mielenkiintoisella tavalla esiin niin digitaalisen testaamisen positiivisia kuin negatiivisiakin puolia. Uudistukset on tärkeää toteuttaa tutkimuspohjaisesti, sillä maahanmuuttotaustaisten digitaidot vaihtelevat suuresti, ja testisisältöjen lisäksi myös eettiset ja saavutettavuuskysymykset ovat keskiössä.

“Kauheaa, nyt tuli virhe!” Sari Ahola ja Henna Tossavainen tarkastelevat artikkelissaan ammatillisissa oppilaitoksissa toimivien suomen kielen/kielten opettajien käsityksiä virheistä. Opettajilta pyydettiin parin virkkeen vastausta kysymykseen: “Mikä on virhe?”. Vastauksista näkyi monenlaista suhtautumista virheisiin, mutta loppujen lopuksi suhtautumisessa nähtiin iso muutos verrattuna menneiden aikojen punakynän heiluttajiin. Virheitä pidettiin tarpeellisina kielitaidon kehittymisen matkalla. Huomion on kiinnityttävä osaamisen tunnistamiseen virheisiin keskittymisen sijaan.

Millaisten tehtävien kautta voi arvioida opiskelijan mediaatitaitoja? Tähän kysymykseen pureutuvat artikkelissaan Magdalini Liontou ja Eva Braidwood, jotka opettavat Oulun yliopistossa englantia esimerkiksi lääketieteen tai liiketalouden opiskelijoille. Monia opettajia pohdituttanut mediaation käsite selkeytyy artikkelissa esiteltyjen tehtäväesimerkkien myötä: kyseessä on siis tiedon välittäjänä, selkeyttäjä ja/tai kääntäjänä toimiminen. Tätä olennaista kielitaidon osaa ei pidä unohtaa arvioinnissa!

VIKKE (<https://vikke.nmi.fi/>)-hankkeessa on kehitetty arviointimateriaaleja, joilla ensimmäistä kertaa päästään arvioimaan lasten suomalaisen viittomakielen taitoa ikäkausina 8 kk – 15 vuotta. Kielitaidon kehityksen arviointi on keskiössä Laura Kannon, Antti Kronqvistin ja Henna Syrjäsen artikkelissa. Siinä tuodaan esiin lasten viittomakielen taidon arviointiin vaikuttavia

tekijöitä sekä sitä, mitä arvioinnin toteutuksessa on otettava huomioon. Nykylasten monikielisyys ja monikielinen ympäristö tuovat omat haasteensa myös viittomakielisten lasten arviointiin. Artikkelin avaa ikkunan mielenkiintoiseen kielimaisemaan, käyhän tutustumassa siihen!

Silja Ijas nostaa artikkelissaan esiin Japanissa elvytyksen kohteena olevan ainun kielen koulutukseen ja kielitaidon arviointiin liittyvät haasteet. Ainun kieltä ja kulttuuria elvytetään ja opiskellaan Japanissa. Ainut ovat historiallisesti asuneet Hokkaidolla, Japanin pääsaaren Honshun pohjoisosissa, Sahalinilla ja Kuriileilla. Kielen nykyopetuksen haasteita ovat muun muassa kielen standardisoimattomuus, oppikirjat eri murteilla ja se, ovatko opiskelijat pikemminkin kiinnostuneita ainujen kulttuurista kuin kielestä. Miten arvioida tällaisen kielen opetusta?

Verkkolehden päättävässä artikkelissa Jyväskylän Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat Jenni Hatzitoliou ja Niina Kauppinen kertovat laajasta opiskelijoiden, oppilaitosten ja muiden toimijoiden yhteistyöstä, jota on tehty kielitaidon arvioinnin helpottamiseksi.

Yksinkertaista ja nopeasti kielitaidon tasosta kertovaa työkalua ovat kaivanneet erityisesti työnantajat, jotka eivät välttämättä ymmärrä kielitaitotodistusten kirjain- ja numeroyhdistelmiä. Työn tuloksena on syntynyt sekä työnhakijoille että työnantajille soveltuvia selkeitä lomakkeita, jotka ovat nyt saatavilla.

Tämä arviointiteemoista tällä kertaa. Lisää on tulossa: *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* - verkkolehden marraskuun numero on myös arvioinnin erikoisnumero – siinä saamme kuulla kansainvälisen tutkimuksen tuulahduksia.

Heidi Vaarala on Kieliverkoston yliopistotutkija.

Sanna Riuttanen on Kieliverkoston projektitutkija ja tekee väitöskirjaa aikuisten maahanmuuttajien kielenoppimisesta ja identiteeteistä.

Artikkeliin viittaaminen

Vaarala, H. & Riuttanen, S. (2023). Arviointi muutoksessa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(3). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2023/arviointi-muutoksessa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2023/arviointi-muutoksessa>)